

ПРОМЕНЉИВОСТ ГРАНИЦА У ВРЕМЕНУ ПОГУБЉЕНИХ ИДЕНТИТЕТА

(Драган Симеуновић, *Граница и идентитет*,
Прометеј и Центар за културне интеграције, Нови Сад 2025; 67 стр.)

Када је академска јавност помислила да се о феномену граница и идентитета више нема шта говорити, појавила се провокативна, геополитички утемељена, теоријски снажна и концепцијски обухватна студија академика Драгана Симеуновића – *Граница и идентитет*. Много пре Трампових анализа о промени безбедносне контроле над Гренландом и Панамским каналом или припајања Канаде Сједињеним Америчким Државама, када је постојеће државне границе назвао „вештачки повученом линијом” која се може мењати у складу са америчким интересима, уважени професор је учио талас промена

који се „ваља” геополитичким простором, схватајући да је неопходан адекватан теоријски утемељен одговор. Актуелношћу постављене проблематике у тренутку када се мењају норме међународног права, дубином и комплексношћу структурне анализе, интердисциплинарним поступком и аутентичном семантичком интерпретацијом, професор Симеуновић проблематизује фундаментална питања глобализованог света – значаја и улоге простора у добу паралелне реалности у којој моћни центри одлучују о животима периферија. Књига *Граница и идентитет* баш зато постаје неопходно штиво у политичком сагледавању и обликовању узбурканог геополитичког окружења, нудећи прегршт корисних информација истраживачима историјских, правних, културолошких, антрополошких, па и филозофских дисциплина.

Обимом скромна, али значењски слојевита, у неким елементима фундаментална тематска преиспитивања представа о границама, указују на њену повезаност са слободом, како појединца, тако и друштва, односно заједнице коју границе обликују. Вишезначно, семантички одговорно, на тренутке епски продуховљено, аутор води дијалог са собом, али и замишљеним критичарима, трудећи се да разборитим, јасно дефинисаним и методолошки организованим поступком изложи могуће дилеме, трудећи се да истакне њена ограничења, али и предности. Интегрално, критички и друштвено одговорно Симеуновић плете наратив о људима и драмама које се дешавају на границама света који постаје све отуђенији, јер у времену „сталне напетости

и стрепње” расте и ризик међусобних сукобљавања. Дивно уочавајући како је то окружење „разапетости тла и времена, живота и смрти, мира и немира”, аутор истиче како је култура границе све нестабилнија и подложнија променама, јер у тренутку када се вредности мењају нестају и образци којој су јој служили. Израсла на вишедеценијском искуству писца 27 научних књига и више од три стотине научних радова, ова књига наставља као снажан одговор потреби академске заједнице да активно делује на појаве које преобликују нови свет, проблематизујући два важна феномена – границе и идентитете.

Књига коју препоручујемо конципирана је као комплексна анализа духа времена, у фази ресетовања глобалног тумачења политике као вештине могућег. Њу ваља посматрати кроз призму промена у свим сферама тумачења стварности, при чему се круто дефинисани домени појединих теоријских разматрања преко ноћи напуштају, што под дејством невидљивих дигиталних технологија, што под применом вештачке интелигенције и алгоритама који мењају оквире политичких деловања. Границе тада постају расплинуте, подложније променама, представљајући лаку мету за оне који би желели да их мењају.

„Наружена кризом, а украшена појачаном емоцијом и особитом културом, свака граница одиста је свет за себе”, констатује Симеуновић (стр. 30), закључујући како без сигурне границе нема ни сигурне државе. Проблем је у чињеници да се поглед на реалност у дигиталном амбијенту драматично променио, огољујући силу до тrena када јој не треба никакав привид. То води сталном ишчекивању нових конфликта, изазова, издаја, проверавања и политичких борби, уз присуство расцепа идентитета.

Старогрчко поимање простора и времена, као објективних предиката који конституишу парадигму стварности, измењено је са преображајем геополитичких односа који са позиција права силе прерушене у право поретка диктирају осећаје сопствене посебности. „Сваки национални, као колективни идентитет, има своју политичку сферу коју сачињавају политичке идеје и концепти, политичка историја, рефлексије актуелних међународних односа и тежња за стварањем сопствене државне заједнице свих припадника нације”, тврди Симеуновић, уочавајући разлике између нације и етноса. „Нација је изразито поли-

тичка категорија. Она има политичку амбицију и своју државу или њој тежи. Етнос више рађа осећање заједништва које прати емоција припадања колективу” (стр. 33). Способност освајања, уз повезаност са историјом и сопственом елитом – услови су да етнос прерасте у нацију. Међутим, професор Симеуновић овде категоријално уводи и појам *самосвесни елиџа*, „што подразумева и јасну политичку визију о облику, границама и циљевима владавине тек створене нације”.

Логички складно, мисаоно дубоко, семантички одговорно, открива се нација као политичко биће, које се „у сврхе свог ојачања, поред привлачења корисним и лепим, служи и привлачењем силама” (стр. 36). Уколико је *суштинину* преображаја раније требало доказивати *појавом*, у добу дигиталног реконфигурирања стварности и репродуковања политичких појава намеће се питање њихове суштине? Идеја укидања нације као потрошеног колективитета није нова, али сада се посебност мањих идентитета жртвује у корист националне државе као општијег појма. Нова политичка реалност у основи је вишезначна, са фигурама снажније наслоњеним на идеолошки регистар, при чему се структуре савременог капитализма и ауторитарних лидера међусобно подстичу и потхрањују. „Предност рођења и живота на граници је мноштво националног, културног и религијског, који чине наш избор у стварању сопственог идентитета далеко богатијим, него да смо негде далеко од границе”, запажа Симеуновић, упозоравајући да његова компликованост услед мноштва других утицаја може бити мана која се не може отклонити. „Човек је биће страха, колико је и биће моћи”, уочава аутор (стр. 44), образлажући матрицу манихејског дељења на *Нас* и *Њих*, која се подсвесно усађује у дух појединца, али и бројних колективних идентитета. Суштина феномена граница није у њиховом исцртавању, већ у стратегијама којима се оне обликују, а то је процес који нам се у глобалној сфери управо дешава.

Хантингтоновски прецизно, академик Симеуновић указује на порозност граница у добу сукоба цивилизација, историјски реконструишући како инциденти и ратови најчешће почињу на границама. У тренутку када се политичка теорија растаче у својеврсну реконцептуализовану Монроову доктрину хегемонског владања *Друјима*, међународно

право губи свој некадашњи значај, мењајући правила понашања у складу са интересима центара моћи. Зато је ова књига јединствена у академском окружењу – креативно тумачећи улогу и одговорност политике на великој сцени, аутор њен успех мери пропорционално потискивању анимозитета између *Нас* и *Њих*. „Затворимо ли се у *Себе* и *Своје* имаћемо мање љубави, мада ћемо имати више сигурности”, посентира уважени професор, оптимистички наговештавајући како се у перспективи, иза хоризоната, надвијају поделе као невидљива опасност која прети свакој граници: „Не угрожавају ниједан национални идентитет толико државне границе које деле исти род, колико су за њега опасна она политичка настојања која воде томе да се неки други, не само политички, већ на сваком плану, потчине у мери да се духовно стопе са њима и тако изгубе свој аутентични национални идентитет” (стр. 47).

Сажет преглед неких од ставова академика Драгана Симеуновића које износи у делу *Граница и идентитет* само су део из архипелага сазнајних аспеката изложених на страницама овог дела. Без претензија да обухватимо сву разноврсност и теоријску рекапитулацију евидентну са сваке странице и поглавља скрећемо пажњу на аутентичност и енциклопедијско богатство аутора који и о најделикатнијим политичким феноменима пише одговорно, поуздано и јасно, па књигу може разумети свако ко урони у њен садржај. Издавачкој кући „Прометеј” из Новог Сада и Центру за културне интеграције из овог града честитке за графичковизуелну опремљеност која новом делу даје рухо естетичности и мере примерене фону аутора.

СРЂАН МИЛАШИНОВИЋ¹

Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд

srdjan.milasnovic@kpu.edu.rs

<https://orcid.org/0000-0002-8251-339X>

¹ Срђан Милашиновић (1965). Редовни професор Криминалистичко-полицијског универзитета у Београду. Основне, магистарске и докторске студије завршио на Факултету политичких наука у Београду.